

ЖЫЦЦЁ І ПЕСНІ

Жыццё чалавека... Такое доўгае, насычанае і кароткае! Як нашы песні, якія льюцца з душы ў душу.

На Гомельскім Палессі 23 сакавіка 1938 г. у г. п. Парычы Светлагорскага раёна нарадзіўся Уладзімір Раговіч. Ён быў чацвёртым дзіцем у сям'і. Яго бацька, Восіп Казіміравіч, быў дваццаціпяцітысячнікам, якога паважалі і абаранялі ад магчымага нападу ўсім пасёлкам.

Але яшчэ перад вайной бацька памёр ад запалення лёгкіх. Свае першыя песні Уладзімір пачуў ад маці, Улліны Афанасьеўны, яны былі самымі любімымі ўсё жыццё. Двухгадовы сыноч ужо спяваў «Пасею гурочкі». Дзякуючы маці усе дзеці выжылі ў вайну. У 1944 г. Улліна Афанасьеўна ўжо з пяццю малымі дзецьмі трапіла ў канцлагер «Азарычы». Немцы, перад тым як уцячы, кідалі людзям атручаны хлеб, і яшчэ доўга сям'я Раговічаў хварэла на тыф. Валодзя амаль аслеп, пра школу не магло ісці гаворкі, і ён год пасвіў кароў, пакуль зрок не аднавіўся. Толькі ў 1949 г. хлопчык пайшоў вучыцца ў Парыцкую сярэднюю школу, дзе скончыў 7 класаў.

У 1955 г. Уладзімір ўжо працаваў інструктарам-масавіком у раённым Доме культуры ў Парычах, сам спяваў беларускія народныя песні звонкім прыгожым тэнарам і стаў параможцам аднаго з раённых конкурсаў. Па запрашэнню выкладчыка Гомельскага музычнага вучылішча імя М. Сакалоўскага Аляксея Лукомскага, які заўважыў малады талент, Уладзімір паступіў у вучылішча. У 1959 г., пасля заканчэння навучання, У. І. Раговіч атрымаў рэкамендацыю для паступлення ў Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю імя А. Луначарскага на факультэт харавога дырыжыравання (клас народнага артыста БССР Аляксея Пятровіча Кагадзеева).

Збіраць беларускія народныя песні Уладзімір Іосіфавіч пачаў яшчэ ў вучылішчы – у 1957 г., падчас студэнцкай практыкі. Некаторыя з песень ён апрацоўваў для хора, а ў 1962 г. напісаў «Харавую сюіту» ў 8 частках для хора без суправаджэння на матэрыяле беларускіх народных песень, шэраг харавых твораў на вершы Я. Коласа («Будзе навалыніца») і інш. Многія з іх выконваліся самадзейнымі і прафесійнымі калектывамі рэспублікі і СССР.

Яшчэ студэнтам вучылішча і кансерваторыі Уладзімір Іосіфавіч працаваў з аматарскімі харавымі калектывамі. У 1963 г. за актыўную працу, высокае творчае майстэрства і стварэнне «Народнай харавой капэлы» на Мінскім трактарным заводзе ўзнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета БССР. Сюды, у капэлу МТЗ, таксама яшчэ студэнтам у якасці хормайстра прыйшоў Міхаіл Паўлавіч Дрынеўскі, які пасля Уладзіміра Іосіфавіча на дзесяцігоддзе стаў мастацкім кіраўніком калектыву. Так адзін аматарскі калектыў стаў прафесійным трамплінам для двух выдатных дырыжораў.

У 1961–1966 гг. Уладзімір Іосіфавіч кіраваў Народнай харавой капэлай БДУ, у 1964–67 гг. – хорам хлопчыкаў ДК МТЗ. Увесь будынак звінеў ад дзіцячых галасоў, калі хлопчыкі сустракалі свайго любімага дырыжора.

Пасля заканчэння кансерваторыі ў 1964 г. Уладзімір Раговіч атрымаў накіраванне на працу ў Дзяржаўную акадэмічную харавую капэлу БССР на пасадзе дырыжора-хормайстра побач з Рыгорам Раманавічам Шырмам – такі гонар выпадаў нямногім. У двух дырыжораў – сталага і маладога – склаліся незвычайна цёплыя, шчырыя адносіны. Рыгор Раманавіч часта называў Уладзіміра «сынкам».

Калі ў 1970 г. вырашалася, хто з трох прэтэндэнтаў замяніць Рыгора Раманавіча на яго пасадзе, Шырма даў Раговічу такую характарыстыку: «Малады, таленавіты, любіць папраўляць кампазітараў» (дасканалае веданне вакалу, гармоніі і тонкае адчуванне музыкі сапраўды дазвалялі Уладзіміру

Раговічу рабіць добрыя парады кампазітарам, і яны называлі Уладзіміра Іосіфавіча сааўтарам). Параўнаўшы характарыстыкі ўсіх кандыдатаў, кіраўніцтва прызначыла У. І. Раговіча мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам Дзяржаўнай акадэмічнай харавой капэлы БССР імя Р. Р. Шырмы, якой ён і кіраваў да 1982 г. У сваёй творчай дзейнасці У. І. Раговіч працягваў традыцыі свайго настаўніка – Р. Р. Шырмы: аснову рэпертуару капэлы складалі беларускія народныя песні ў аранжыроўцы А. Багатырова, М. Гайваранскага, А. Грачанінава, А. Кошыца, М. Калесы, Я. Цікоцкага, Р. Пукста (у тым ліку «Пірапёлка», «Ой, загуду, загуду», «Гоман, гоман на вуліцы», «Нявестанька», «Зорка Венера»). Выконвала капэла і апрацоўкі беларускіх народных песень Уладзіміра Іосіфавіча: «Ой, сівы конь бяжыць», «Із далёкіх із краёў», «Мікіта», «Дробненькі дожджык», «А дзе ж тая крынічанька», «Ой, на Купалле, на Яна», «Камары гудуць».

Падчас працы ў капэле пад кіраўніцтвам У. І. Раговіча зраблены шэраг запісаў у фонд Усесаюзнага і Беларускага радыё, з Усесаюзнай фірмай «Мелодыя» было выпушчана 12 грампластцінак-гігантаў з запісамі твораў рускай і замежнай харавой класікі, савецкага харавога мастацтва, у тым ліку твораў беларускіх кампазітараў, беларускія народныя песні, песні народаў СССР і кантатна-аратарыяльныя творы розных эпох і стыляў. У 1977 г. на Усесаюзным конкурсе прафесійных харавых калектываў Дзяржаўная акадэмічная харавая капэла БССР імя Р. Р. Шырмы ўпершыню заваявала званне лаўрэата і заняла другое месца. За сваю дзейнасць У. І. Раговіч быў узнагароджаны ордэнам «Знак Пашаны» (1976), Ганаровымі граматамі Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР, УССР і Літоўскай ССР. Але лепшай узнагародай для Маэстра была магчымасць ствараць і музыкай прыносіць радасць. З гастрольмі капэла аб'ездзіла ўвесь Саюз, усюды маючы цёплы прыём і вялікі поспех.

Творчай энергіі і планаў было шмат. Уладзімір Іосіфавіч многа рабіў для капэлы ў цэлым і для кожнага спевака паасобку. Але партыйнае кіраўніцтва часам груба дыктавала сваю волю, з чым Раговіч як прафесіянал і сумленны чалавек не мог пагадзіцца. Ён падаў заяву аб звальненні. Было забаронена нават узгадваць прозвішча У. І. Раговіча пры трансляцыі запісаў капэлы на радыё.

У 1982–1987 гг. Уладзімір Іосіфавіч – старшы выкладчык і загадчык кафедры харавога дырыжыравання Мінскага дзяржаўнага педагогічнага інстытута імя А. М. Горкага. Менавіта ў гэты час быў выдадзены першы зборнік У. І. Раговіча-збіральніка «Беларускія абрадавыя песні» (Мн., 1985. 112 с.), які ўключыў выбраныя, узорныя песні, запісаныя на працягу апошніх дваццаці пяці год. Кніга была падрыхтавана па плану навуковага супрацоўніцтва МДП імя А. М. Горкага і сектара беларускага фальклору і дыялекталогіі БДУ імя У. І. Леніна. А ў 1987–1988 гг. Уладзімір Іосіфавіч стаў навуковым супрацоўнікам Навукова-даследчай лабараторыі беларускага фальклору і дыялекталогіі БДУ, дзе працягнуў сваю працу фалькларыстэтанамузыкалага. Менавіта працягнуў, бо ўжо да гэтага часу разам з іншымі супрацоўнікамі лабараторыі У. І. Раговіч рыхтаваў выданне першай кнігі з серыі «Беларускі фальклор у сучасных запісах» (1973) і «Палескага вяселля»

(1984). У гэтыя ж гады ішла натхнёная праца над «Вянком беларускіх народных песень» (Мн., 1988. 432 с.), у які ўвайшлі лепшыя ўзоры народнапесеннага мастацтва запісу У. І. Раговіча. У зборніку прадстаўлены амаль усе жанравыя, стылявыя і структурныя разнавіднасці традыцыйных і сучасных песень, што з'яўляюцца класічнай спадчынай беларусаў. За мастацкае афармленне, зробленае выдатным графікам Уладзімірам Вішнеўскім, кніга атрымала вышэйшыя ўзнагароды на некалькіх кніжных выстаўках.

(У. І. Раговіч у фальклорнай экспедыцыі)

Вынікам шматгадовай працы збіральніка-фалькларыста і харавога дырыжора, рэзультатам сістэмнага аналізу тысяч уласных ды іншых запісаў беларускіх народных песень, рускага і ўкраінскага песеннага фальклору стала стварэнне У. І. Раговічам сучаснай навукова-метадычнай канцэпцыі — унікальнай сістэмы натацыі народных песень на аснове **адзінства рытмікі верша і напеву**. Яна зыходзіць з непарыўнасці верша- і меластварэння ў народнай песні, з лінеарнасці развіцця напеву ў часовай прасторы і псіхафізіялагічных асаблівасцей чалавека падчас спеваў. Менавіта пачынаючы з «Вянка беларускіх народных песень» усе песні Уладзімір Іосіфавіч націрае згодна з прынцыпам адзінства рытмікі верша і напеву.

У. І. Раговіч прыйшоў да высновы, што для запісу народнай вакальнай музыкі нельга карыстацца еўрапейскай сістэмай натацыі кампазітарскай музыкі, дзе фіксацыя метра-рытмікі заснавана на чаргаванні моцных і слабых доляў. Народная песня валодае сваёй логікай развіцця, напружанняў і спадаў,

што і павінна быць адлюстравана пры запісы. Вынаходніцтва У. І. Раговічам тактаметрычнай сістэмы запісу народных песень на аснове адзінства рытмікі верша і напеву адкрывае новыя і вельмі цікавыя заканамернасці арганізацыі традыцыйнага беларускага народнага меласу, дазваляе ўбачыць цікавыя перспектывы развіцця айчынай фалькларыстыкі.

Абапіраючыся на агульнапрынятую ў еўрапейскай музычнай сістэме тэрміналогію, збіральнік распрацаваў **музычную метрамічную тэрміналогію на беларускай мове**, якая была выкарыстана Уладзімірам Іосіфавічам ва ўсіх яго выданнях беларускага песеннага фальклору.

У 1988–1992 гг. У. І. Раговіч – выкладчык Пінскага педагагічнага вучылішча імя А. С. Пушкіна і кіраўнік Хору палескай песні. Падчас свайго жыцця ў Пінску Уладзімір Іосіфавіч асабліва актыўна стаў вывучаць песенную культуру Палесся, асаблівасці моўных і музычных дыялектаў кожнай мясцовасці. Па некалькі разоў прасіў спець адну песню, каб лепш зразумець працэсы песнятворчасці, адметнасці голасавядзення. Перапытваў у спевакоў, як правільна запісаць кожнае дыялектнае слова. Так пачалася праца над зборам, які праз дзесяцігоддзе ўбачыць свет пад назвай «Песенны фальклор Палесся». Хор палескай песні выступаў з цікавейшымі канцэртнымі праграмамі, складзенымі з мясцовага песеннага фальклору, сабранага У. І. Раговічам.

Тут, у Пінску, 2 чэрвеня 1991 г. адбылася прэм’ера Боскай Літургіі Святога Іаана Златавуста для салістаў і мяшанага хору, напісаная У. І. Раговічам і высока ацэненая Мітрапалітам Філарэтам.

У 1992–1998 гг. Уладзімір Іосіфавіч зноў вяртаецца на працу ў НДЛ беларускага фальклору і дыялекталогіі БДУ. Збіральнік стаў укладальнікам музычных частак такіх зборнікаў:

1. Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Брэсцкая вобласць / уклад. В. А. Захарава. Мн., 1973. 304 с.

2. Палескае вяселле / уклад. і рэд. В. А. Захаравай. Мн., 1984. 303 с.

3. Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры Гомельская вобласць / уклад. В. А. Захарава [і інш.]; уклад. муз. часткі У. І. Раговіч. Мн., 1989. 384 с.

4. *Ліцвінка В. Д., Раманюк М. Ф., Раговіч У. І.* Песні і строі Піншчыны. Мн., 1994. 36 с.

5. Беларускі фальклор у сучасных запісах. Традыцыйныя жанры. Мінская вобласць / уклад. В. Д. Ліцвінка; уклад. муз часткі Г. Р. Кутырова. Мн., 1995. 477 с.

Здабыткам шляху ў дзесяткі гадоў і тысячы кіламетраў стала калекцыя, што налічвае больш за тры тысячы беларускіх народных песень. Песні запісу Уладзіміра Іосіфавіча публікаваліся ў часопісе «Мастацтва Беларусі», газеце «Голас Радзімы».

Ён актыўна супрацоўнічаў з творчымі калектывамі – шчыра прапаноўваў ім песні свайго запісу. Ансамблі «Неруш», «Зорачка», «Ярыца», «Рунь» і інш. ужо некалькі дзесяцігодзяў выконваюць іх. Заслужаны дзеяч мастацтваў М. В. Сірата зрабіў з запісаў У. І. Раговіча кампазіцыю «Кобрынскія велікодныя ігрышчы» для Дзяржаўнага акадэмічнага народнага хору імя Г. Цітовіча.

У 1998 г. У. І. Раговіч стварыў прафесійны мужчынскі вакальны актэт, з якім даў сотні канцэртаў. Чатыры лазерныя дыскі ўбачылі свет у Германіі. Значнае месца ў рэпертуары актэта займаюць беларускія, рускія, украінскія народныя песні, творы рускай культавай музыкі.

Больш за 200 аранжыровак і пералажэнняў народных і аўтарскіх твораў для аднароднага і мяшанага хароў зроблена Уладзімірам Іосіфавічам. 140 з іх – аранжыроўкі беларускіх народных песень, якія яшчэ чакаюць свайго часу быць данесенымі да акадэмічных і народных творчых калектываў.

Вынікам працяглай падрыхтоўчай працы стаў трохтомнік «Песенны фальклор Палесся», у якім кожная нота і кожнае слова запісаны з вуснаў носьбітаў песеннай традыцыі. Першы том трохтомніка – «Песні святочнага календара» (Мн., 2001. 527 с.) і другі – «Вяселле» (Мн., 2002. 592 с.) ужо шырока вядомыя. Трэці том «Лірычныя песні» яшчэ не выдадзены, і хочацца спадзявацца, што збор будзе выдадзены ў поўным аб'ёме. Цяжка знайсці роўны яму па глыбіннасці, навуковасці, цікавасці.

Значнасць укладу У. І. Раговіча ў беларускую культуру падкрэслівалі знакамітыя дзеячы Беларусі ў сваіх рэцэнзіях на кнігі збіральніка. Вось што пісаў у адной з іх народны артыст Рэспублікі Беларусь М. П. Дрынеўскі: «У кнігі У. І. Раговіча ўключаны лепшыя выкрышталізаваныя часам і талентам узоры традыцыйнага палескага фальклору, што дазваляе весці размову аб іх як своеасаблівай анталогіі беларускай народнай песні...».

Спеўная зямля Палесся давала Уладзіміру Іосіфавічу сілы, разуменне, натхненне. У яго асобе якасці дырыжора–прафесіянала і народнага Музыкі выраслі з аднаго караню – з беларускіх песень. Яны гучалі на вечарыне памяці У. І. Раговіча. Душа яго адляцела да Дзядоў 29 красавіка 2005 г., пахаваны У. І. Раговіча на радзіме – у Парычах.